

به مناسبت آخرین چهارشنبه ماه مارس، روز جهانی آزادی مستندات

امیرمسعود پورموسی، ۹ فروردین ۱۳۹۰

توضیح ضروری: این داستان واقعی نیست.

«بر اساس قانون تازه‌ای که سازمان نظام مهندسی برای کاهش آمار آتش‌سوزی وضع کرده است، در همه ساختمان‌هایی که از این پس طراحی می‌شوند، آشپزخانه و اتاق خواب نباید چسبیده به هم باشند و همچنین لوله‌های گاز هم نباید از نزدیکی فیوز برق رد شوند. برای توضیح بهتر این قانون تازه، این سازمان در پایگاه اینترنتی‌اش نمونه‌هایی از نقشه‌های ساختمان بر اساس این قانون را در اختیار معماران و مردم عادی گذاشته است.»

من هم برای این که برای طراحی نقشه خانه آینده‌ام ایده بگیرم، به پایگاه سازمان نظام مهندسی رفتم و فهرست نقشه‌ها را دیدم. بر اساس توضیحی که کنار هر نقشه نوشته شده بود، دیدم که یکی از نقشه‌ها به شرایط خانه آینده‌ام نزدیک است. آن را دانلود کردم. نقشه در پرونده‌ای به نام plan07.pwd ذخیره شده بود. نمی‌دانستم پرونده‌های با پسوند pwd را با چه برنامه‌ای باید باز کرد. با کمی جستجو در گوگل فهمیدم که یک نرم‌افزار مهندسی به نام Architecture Professional برای بازکردن این برنامه لازم است. کمی جستجوی بیشتر همچنین معلوم کرد که این برنامه برای اجرا به یک کامپیوتر خیلی سریع نیازمند است، و در ضمن نسخه قانونی‌اش بسیار گران است.

من که از طرفی کامپیوترم آن قدرها سریع نیست، و از طرف دیگر به خاطر تجربه ویروسی شدن در گذشته نمی‌خواهم نسخه قفل‌شکسته برنامه‌ها را نصب کنم، دچار یأس فلسفی شدم! من تنها می‌خواستم یک نگاه به نقشه خانه بیندازم و شاید هم آن را به معمار خانه آینده‌ام نشان بدهم تا خانه را بر اساس آن طراحی کند. فکر نمی‌کردم تنها برای دیدن یک نقشه ساده نیازی به چنین نرم‌افزار پرحجم و گران‌قیمتی باشد.

با کمی جستجوی بیشتر در گوگل دیدم که یک بنیاد وابسته به سازمان یونسکو (بخش فرهنگی سازمان ملل متحد) که هدفش شناساندن و حفظ معماری‌های سنتی در کشورهای مختلف دنیاست، نرم‌افزارهایی مربوط به معماری طراحی می‌کند و حدس می‌زدم که این نرم‌افزارها به خاطر سیاست غیرانتفاعی یونسکو باید رایگان باشند. سایت اینترنتی این بنیاد را پیدا کردم و فهمیدم که درست حدس زده بودم! یک نرم‌افزار کوچک و رایگان ساخته بودند برای دیدن و انجام ویرایش‌های ساده روی نقشه‌ها. در چشم‌به‌هم‌زدنی این برنامه کوچک را دانلود و نصب کردم. خوشحال بودم از این که می‌توانستم نقشه پیشنهادی سازمان نظام مهندسی را ببینم، تا این که فهمیدم این برنامه هر جور نقشه‌ای را می‌تواند نشان بدهد، به جز نقشه‌هایی که با پسوند pwd ذخیره شده‌اند!

به جای ناامید شدن، تصمیم گرفتم نامه‌ای به بخش پشتیبانی نرم‌افزاری این بنیاد بفرستم و مشکلم را بپرسم:

Dear sir/madam,

I have downloaded your software to view a building plan. The plan is in «pwd» format. Unfortunately, however, I cannot open it, because it seems this file format is not supported by your software. Am I missing something? Could you please help me with this problem?

Best regards,
Masoud Pourmoosa.

آقا/خانم عزیز،

من برای دیدن نقشه یک ساختمان که در قالب pwd است، نرم افزار شما را نصب کردم. ولی متأسفانه نمی توانم نقشه را باز کنم، زیرا به نظر می رسد که نرم افزار شما از پرونده های با پسوند pwd پشتیبانی نمی کند. آیا مشکل از من است؟ ممکن است به من در این کار کمک کنید؟

با احترام،
مسعود پورموسی.

و پس از یک روز انتظار، این هم پاسخ آن ها:

Dear Mr. Pourmoosa,

Here at software engineering team of our foundation, we do our best to make this software available to all. Unfortunately, we cannot support PWD files created with "Architecture Professional" now, and probably never in future, because it is a proprietary binary file format, and the company behind this software does not publish the specifications necessary for reading and writing such files. We suggest you to always use standard formats (like OBP, published as an ISO-54273 standard) for saving such files.

With best regards,
Software Engineering Team,
Architecture Heritage Foundation.

آقای پورموسی،

ما در گروه مهندسی نرم افزار این بنیاد همه تلاش خود را می کنیم که این برنامه را در اختیار همه بگذاریم. متأسفانه، ما هم اکنون (و احتمالاً حتی در آینده) نمی توانیم پرونده های PWD را که با نرم افزار «Architecture Professional» ساخته می شوند پشتیبانی کنیم، زیرا این یک قالب انحصاری و باینری است، و شرکت سازنده نرم افزار مشخصات فنی ای را که برای خواندن و نوشتن این گونه پرونده ها لازم است، منتشر نمی کند. پیشنهاد ما این است که برای ذخیره چنین پرونده هایی، قالب های استاندارد را به کار ببرید (مانند قالب OBP که تحت استاندارد ISO-54273 منتشر شده است).

با احترام،
گروه مهندسی نرم افزار،
بنیاد میراث معماری.

از وقتی که این پاسخ را برایم فرستاده اند، چیزی فکرم را مشغول کرده. به این فکر می کنم که چرا سازمان نظام مهندسی باید اطلاعاتی روی سایت اینترنتی اش بگذارد که طوری ذخیره (یا بهتر بگوییم: رمزگذاری) شده که هیچ کسی در دنیا به جز یک شرکت خاص کلید بازکردن این رمز را نمی داند؟ پرونده ای که نقشه خانه من را در خود داشت، به شکل رشته ای از صفرها و یک ها ذخیره شده بود ولی هیچ چیز به جز آن نرم افزار نمی توانست این صفر و یک ها را به یک

نقشه تبدیل کند. اگر نقشه‌ها را در قالبی ذخیره می‌کردند که مشخصات فنی‌اش منتشر شده، دست‌کم خواندن آن‌ها در انحصار یک شرکت خاص نبود.

به‌کاربردن این قالب‌های انحصاری مثل این است که اسناد مهم خود را به یک زبان عجیب نگهداری کنیم که فقط یک نفر بلد است آن را بخواند و هیچ کتاب آموزشی‌ای هم برای آن زبان وجود ندارد. در این صورت هر بار که می‌خواهیم دوباره آن اسناد را بخوانیم، باید از آن یک نفر بخواهیم که برایمان ترجمه‌اش کند. این یعنی برای دسترسی به اسناد کاملاً تحت سلطه آن شخص خواهیم بود. در نقطه مقابل، اگر سندهایمان به یک زبان عادی نوشته شده باشند، مثلاً انگلیسی یا روسی یا چینی، حتی اگر خودمان هم این زبان‌ها را بلد نباشیم، دست‌کم خیالمان راحت است که کتاب آموزش زبان چینی را می‌شود پیدا کرد و چینی یاد گرفت و آن اسناد را خواند.

امروز روز جهانی آزادی مستندات (Document Freedom Day) است. قرار است امروز بهانه‌ای باشد برای گسترش آگاهی عمومی درباره اهمیت آزادی مستندات و اهمیت استانداردهای آزادی که مستندات ما باید بر اساس آن‌ها ذخیره شوند. این که اطلاعات دیجیتال ما باید به زبانی ذخیره شوند که نه تنها امروز، بلکه فردا، یک ماه دیگر و ده سال دیگر باز هم قابل دسترس باشند، مستقل از این که از کجا، یا چگونه به اطلاعاتمان می‌خواهیم دسترسی پیدا کنیم.

[تعریف «استاندارد آزاد» - ویکی‌پدیا](#)

[سایت رسمی روز جهانی آزادی مستندات](#)

[نوشته وبلاگ گوگل به مناسبت این روز](#)